

> Retouradres Postbus 40225 8004 DE Zwolle

Rijkswaterstaat
T.a.v. Aannemingsmaatschappij De Vries & Van de Wiel B.V.
Mw. [REDACTED]
Toetsenbordweg 11
1033MZ AMSTERDAM

Datum 18 mei 2022
Betreft Beslissing op aanvraag

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Postbus 40225
8004 DE Zwolle
www.rvo.nl

T 088 042 42 42
wnb@rvo.nl

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Bijlagen
4

Geachte [REDACTED],

Op 10 februari 2022 heeft u een ontheffing aangevraagd. Ik heb uw aanvraag met de aanvullingen van 22 maart 2022, 31 maart 2022 en 21 april 2022 beoordeeld. In deze brief licht ik dit nader toe en leest u wat mijn beslissing is.

Inhoud aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project 'Proefvakken dijkversterking Marken', gelegen in de gemeente Waterland. Het project betreft het inrichten van twee proefvakken om de zetting en consolidatie van het zandlichaam te bestuderen, ter voorbereiding (fase 1) op een toekomstig algeheel dijkversterkingsproject van de Omringdijk te Marken. De werkzaamheden bestaan uit het inrichten van twee proefvlakken van respectievelijk 100 en 200 meter lang, waarbij enkel aan de buitenzijde van de dijk werkzaamheden plaatsvinden. Op deze beide locaties wordt aan de buitenzijde van de dijk zetsteen en puin verwijderd, waarna middels zandsuppletie de dijk aan de buitenzijde stapsgewijs zal worden versterkt en vervolgens weer zal worden voorzien van zetsteen. Het werk zal grotendeels vanaf het water worden uitgevoerd. In de nieuwe situatie is het profiel van de dijk veranderd. De binnendijk en buitendijk worden breder en minder steil en de nieuwe dijk komt verder in het water te liggen. U vraagt ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.10, lid 1 sub a en sub b van de Wet natuurbescherming voor wat betreft exemplaren van de waterspitsmuis (*Neomys fodiens*).

Besluit

Ik verleen u voor de periode van 1 juli 2022 tot en met 30 juni 2025 ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.10 lid 1 sub b van de Wet natuurbescherming voor zover dit betreft het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van de waterspitsmuis.

Ik verleen u geen ontheffing voor wat betreft artikel 3.10, lid 1 sub a van de Wet natuurbescherming voor zover dit betreft het opzettelijk doden of vangen van de waterspitsmuis.

De overwegingen die ten grondslag hebben gelegen aan dit besluit worden in bijlage 1 toegelicht.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Datum
18 mei 2022

Algemene voorschriften

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

- a. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen verleend.
- b. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
- c. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die vallen onder de bevoegdheid van onze minister conform artikel 1.3 van de wet.
- d. Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project 'Proefvakken dijkversterking Marken', gelegen in de gemeente Waterland aan de kilometerhokken X: 135 / Y: 495, X: 135 / Y: 496, X: 136 / Y: 495 en X: 136 / Y: 496 (Rijksdriehoekskoördinaten) en betreft de proefvakken op de Zuidkade en de Westkade van de Omringdijk, één en ander zoals is weergegeven in figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Activiteitenplan dijkversterking proefvakken Marken" van 3 februari 2022 (bijlage 2 bij dit besluit).
- e. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met het bevoegd gezag indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift b noodzakelijk zijn.
- f. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
- g. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
- h. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar het bevoegd gezag te zenden.

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Specifieke voorschriften

- i. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in hoofdstuk 4 van het bij de ontheffingsaanvraag aangeleverd rapport "Activiteitenplan dijkversterking proefvakken Marken" van 3 februari 2022 (bijlage 3 bij dit besluit), alsook in de aanvullingen van 22 maart 2022 en 21 april met briefkenmerken DGEC2201 en DGEC2203 (bijlage 4 bij dit besluit).
- j. Ten aanzien van de uitvoer van de voorgenomen werkzaamheden dient u rekening te houden met de kwetsbare voortplantingsperiode van de waterspitsmuis. Deze periode loopt globaal van april tot en met augustus. De genoemde periode kan eerder of later beginnen of eindigen, afhankelijk van de lokale klimatologische en meteorologische omstandigheden.

- k. Voordat stap 6 (overslaan van zetsteen / breuksteen & ophoogslag 4) plaatsvindt, waarbij verblijfplaatsen van de waterspitsmuis kunnen worden vernield, wordt in september 2022 de vegetatie op de buitendijk kort afgemaaid binnen het projectgebied om het gebied voor de soort onaantrekkelijk te maken.
- l. In navolging van het voorgaande, worden voorafgaand aan de werkzaamheden de locaties met een relatief open karakter tussen de stenen gecontroleerd op aanwezigheid van de waterspitsmuis door een ter zake kundig ecooloog. Indien afwezig worden de ruimten tussen de stenen vervolgens uit voorzorg afgedicht met fijn grind of zand. Indien aanwezigheid wordt vastgesteld wordt ter plaatse een wachtperiode gehanteerd van enkele dagen voordat de locaties afgedicht worden.
- m. Het onderste deel van het buitentalud wordt niet ingewassen met split, waardoor hier ook weer geschikt leefgebied terugkeert voor de waterspitsmuis.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
18 mei 2022

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Overige voorschriften

- n. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige¹ op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
- o. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte te worden gesteld.
- p. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, minimaal vier maanden voor het verstrijken van deze termijn, een verzoek tot verlenging van de ontheffing in te dienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. De datum bovenaan deze brief is de verzenddatum.

Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl/bezwaar. Kijk onder Digitaal bezwaar indienen en kies voor eBezwaar.

Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval onze referentie en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt onze referentie in de rechter kantlijn van deze brief.

¹ "Onder een ecologisch deskundige verstaan wij een persoon die ecologisch advies verstrekt of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten en die schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis heeft."

Meer informatie

Heeft u vragen, kijk dan op mijn.rvo.nl. Of neem telefonisch contact met ons op: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Uw aanvraag is bekend onder nummer 5190026380147 (WNB/2022/010). Gebruik dit nummer als u contact opneemt. Dan kan ik u beter helpen.

Met vriendelijke groet,

De Minister voor Natuur en Stikstof,
namens deze:

Robin Nieuwenkamp
Teammanager Vergunningen Natuur Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
18 mei 2022

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Bijlage 1: Overwegingen Wet natuurbescherming

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Afwijzing artikel 3.10, lid 1 sub a Wet natuurbescherming

U bent allereerst niet voornemens dieren te vangen en onder u te houden. Voorts worden de door u in hoofdstuk 4 van het activiteitenplan, alsook in de aanvullend verkregen informatie van 22 maart 2022 en 21 april 2022 met briefkenmerken DGEC2201 en DGEC2203, beschreven mitigerende maatregelen voldoende geacht om daarmee een overtreding van het verbod op het opzettelijk doden te voorkomen. Dit door enerzijds de potentiële verblijfplaatsen in de proefvakken voorafgaand aan de start van de werkzaamheden en buiten de kwetsbare periode van de waterspitsmuis in beginsel onaantrekkelijk te maken door de aanwezige vegetatie kort te maaien. Anderzijds bent u vervolgens voornemens de locaties met een relatief open karakter tussen de stenen te laten controleren door een ter zake kundig ecooloog voordat deze uit voorzorg met fijn grind of zand worden afgedicht.

Datum
18 mei 2022

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Uw ontheffingsaanvraag voor het opzettelijk doden of vangen van exemplaren van de waterspitsmuis wordt zodoende afgewezen. Een ontheffing hiervoor is niet nodig.

Instandhouding van de waterspitsmuis

Artikel 3.10, lid 1 sub b Wet natuurbescherming

Tijdens monitoring van de kunstmatige winterverblijfplaatsen heeft RAVON in 2017-2018 de waterspitsmuis vastgesteld, middels een camera. Ook is de waterspitsmuis in 2021 op de buitendijk waargenomen in het zuidwesten van Marken (NDFF). Uit de in 2021 door Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V. uitgevoerde quickscan blijkt dat de waterspitsmuis op basis van bekende verspreidingsgegevens en het aanwezige habitat op vrijwel de gehele Omringkade van Marken verwacht kan worden. Het projectgebied bevat mogelijk verblijfplaatsen van de waterspitsmuis op locaties waar de dijk toegankelijk is boven de waterzone.

De werkzaamheden aan de buitendijk kunnen van invloed zijn op foerageergebied en verblijfplaatsen van de waterspitsmuis. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen buitendijs tijdelijk foerageergebied en verblijfplaatsen van de waterspitsmuis verloren gaan op de locaties van de proefvakken. Vrijwel de gehele Omringkade van Marken biedt echter geschikt foerageergebied en verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis op de plekken waar deze toegankelijk is boven de waterzone. De binnenzijde van de dijk, de polders en de meeste watergangen op Marken bieden tevens geschikt habitat voor de soort en kunnen daarmee eveneens als toevlucht fungeren. Derhalve zijn er voldoende alternatieve foerageergebieden en verblijfplaatsen aanwezig in de directe omgeving van de proefvakken. Na het afronden van de werkzaamheden zal de beschikbaarheid van foerageergebied en verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis in de proefvakken vergelijkbaar in oppervlak en kwaliteit zijn met de huidige situatie.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op waterspitsmuis tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in hoofdstuk 4 van het bij de ontheffingsaanvraag aangeleverd rapport "Activiteitenplan dijkversterking proefvakken Marken" van 3 februari 2022, alsook in de aanvullingen van 22 maart 2022 en 21 april met briefkenmerken DGEC2201 en DGEC2203.

Alvorens stap 6 (overslaan van zetsteen / breuksteen & ophoogslag 4) plaatsvindt, waarbij verblijfplaatsen van de waterspitsmuis kunnen worden vernield, wordt in september 2022 de vegetatie op de buitendijk kort afgemaaid binnen het projectgebied. Hierdoor wordt het habitat minder aantrekkelijk voor kleine dieren, waaronder de waterspitsmuis. De vegetatie zal in één richting worden afgemaaid, waardoor aanwezige fauna voor de werkzaamheden uit kan vluchten.

Hierop volgend worden in september 2022 de potentiële verblijfplaatsen van de waterspitsmuis en overige (vrijgestelde) amfibieën en kleine zoogdieren in de buitendijk ongeschikt gemaakt door deze af te dichten met fijn grind of zand. Hierdoor is de dijk niet langer toegankelijk. Op de locaties waar verblijfplaatsen verwacht kunnen worden, worden de zetstenen zorgvuldig verwijderd en worden de ruimtes geïnspecteerd op aanwezigheid van individuen van de waterspitsmuis en overige (vrijgestelde) amfibieën en kleine zoogdieren, voorafgaand aan het afdichten van de verblijfplaatsen.

Na het afronden van de werkzaamheden zal de beschikbaarheid van foerageergebied en verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis in de proefvakken vergelijkbaar in oppervlak en kwaliteit zijn met de situatie vóór de werkzaamheden. Aan de oevers van de teensloot, aan binnenzijde van de dijk, worden natuurvriendelijke oevers aangelegd tijdens de aanlegfase van de Dijkversterking Marken.

Met inachtneming van de door u voorgestelde maatregelen wordt voorkomen dat exemplaren van de waterspitsmuis in het plangebied aanwezig zijn gedurende de werkzaamheden. Door de werkzaamheden neemt het essentiële functionele leefgebied van de waterspitsmuis (tijdelijk) af. Er is dan ook sprake van een overtreding van verbodsbepalingen zoals genoemd artikel 3.10, lid 1 sub b van de Wet natuurbescherming.

Staat van instandhouding waterspitsmuis

De waterspitsmuis is in Nederland een vrij zeldzame zoogdiersoort. De soort is watergebonden en komt voornamelijk voor langs beken, rivieren en andere schone, niet te voedselrijke wateren.

Uit de verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en uit onderzoek van Arcadis en Stichting RAVON is gebleken dat de waterspitsmuis op Marken voorkomt. De verspreiding van de soort op Marken is niet bekend. Op basis van de bekende waarnemingen en het aanwezige habitat kan de waterspitsmuis op vrijwel de gehele Omringkade van Marken, waar deze boven de waterzone toegankelijk is, verwacht worden voor te komen, waaronder in de proefvakken. De staat van instandhouding van de waterspitsmuis is niet bekend. Landelijk is de soort ten opzichte van 1970 met meer dan 50% achteruitgegaan. In laagveengebieden lijkt de soort zich sinds 1990 te herstellen. Lokaal kan de soort zich goed herstellen, wanneer de omstandigheden optimaal zijn. Het tijdelijke verlies van foerageergebied en verblijfplaatsen op Marken zal geen effect hebben op de landelijke staat van instandhouding. Op lokaal niveau zijn negatieve effecten door de werkzaamheden mogelijk.

De gunstige staat van instandhouding van de waterspitsmuis komt niet in gevaar.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
18 mei 2022

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Geconcludeerd wordt dat de effecten voortkomend uit de activiteiten waarvoor thans ontheffing wordt aangevraagd, tijdelijk van aard zijn alsook een beperkte invloed kennen op de waterspitsmuis. Er wordt voldoende zorgvuldig gehandeld en de omgeving kent voor de soort (tussentijds) voldoende uitwijkmogelijkheden.

Andere bevredigende oplossing

De werkzaamheden waarvoor u ontheffing aanvraagt zijn tot zekere hoogte locatie gebonden, gezien de proefvakken onderdeel moeten zijn van de Zuidkade en Westkade van Marken, welke later geheel worden verstevigd. Het is daarbij volgens u mogelijk de geplande ingreep op een andere locatie uit te voeren, echter is de locatiekeuze afgestemd op de heersende omstandigheden. Zo zijn de huidige locaties van de proefvakken namelijk bepaald omdat hier geen bekende (winter)verblijfplaatsen van de ringslang aanwezig zijn. Daarnaast zijn er op de locaties van de proefvakken relatief weinig openingen en open plekken in de buitendijk aanwezig welke kunnen fungeren als verblijfplaats van de waterspitsmuis. De locatiekeuze is daarmee qua optredende effecten reeds beperkend van aard.

Bij het verzwaren van de dijk is het niet mogelijk de huidige rust- en verblijfplaatsen van de waterspitsmuis te ontzien. Een alternatief zou zijn om de dijk aan de binnenzijde te verzwaren. Dit leidt echter direct tot het verlies van kwaliteit van habitat van weidevogels en functioneel leefgebied van de waterspitsmuis binnendijks. Bovendien gaat bij een stijgende waterspiegel de functionaliteit van de buitendijkse rust- en verblijfplaatsen van de waterspitsmuis verloren, ook wanneer deze bij de uitvoering van de werkzaamheden onaangetast blijven. Dit wordt zodoende niet als een werkbaar alternatief gezien.

Wanneer de werkzaamheden niet worden uitgevoerd, zal dit op termijn leiden tot het in verval raken van de dijken. Hierbij zullen de aanwezige rust- en verblijfplaatsen van de waterspitsmuis na verloop van tijd verloren gaan. In het ergste geval zal ook het binnendijks gelegen functioneel leefgebied verloren gaan, in het geval van een dijkdoorbraak.

Doordat het een langlopend project betreft, is het niet mogelijk om buiten de kwetsbare periode van alle soorten te werken. Zo kent de planning overlap met het broedseizoen van vogels en met de voortplantings- en winterrustperiode van de waterspitsmuis. Met de planning is hiermee rekening gehouden door de verblijfplaatsen van de waterspitsmuis buitendijks ongeschikt te maken na de voortplantingsperiode en voorafgaand aan de winterrustperiode. Het ongeschikt maken van het projectgebied vindt in dat geval plaats vóór de werkzaamheden starten die de verblijfplaatsen kunnen beschadigen. Hiermee wordt in de ecologisch minst kwetsbare periode voor deze soort gewerkt.

De effecten kennen een grotendeels tijdelijk karakter en er wordt daarbij evenmin in een verslechtering van de staat van instandhouding van de waterspitsmuis voorzien. Hiermee is voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum
18 mei 2022

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

Belang

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het belang genoemd in de artikelen 3.8, lid 5, sub b 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.

Datum
18 mei 2022

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190026380147

Kenmerk
WNB/2022/010.toek

In 2015 heeft reeds een versterking van enkele zwakke punten in de waterkering van Marken plaatsgevonden. Hierbij zijn met name risicolocaties verstevigd en heeft een lichtere, minder ingrijpende vorm van versteviging plaatsgevonden, waarbij de bestaande dijk behouden is. Dit is vooruitlopend op de algehele versterking uitgevoerd omdat de veiligheidseisen van de dijk in het geding kwamen. De versterking in 2015 heeft onder meer plaatsgevonden door het aan de buitenzijde van de dijk handmatig opnemen van zetsteen, het aanvullen van onderaf met steenslag en het weer herplaatsen van de zetsteen. De zetsteen is tot slot met fijne steenslag ingewassen.

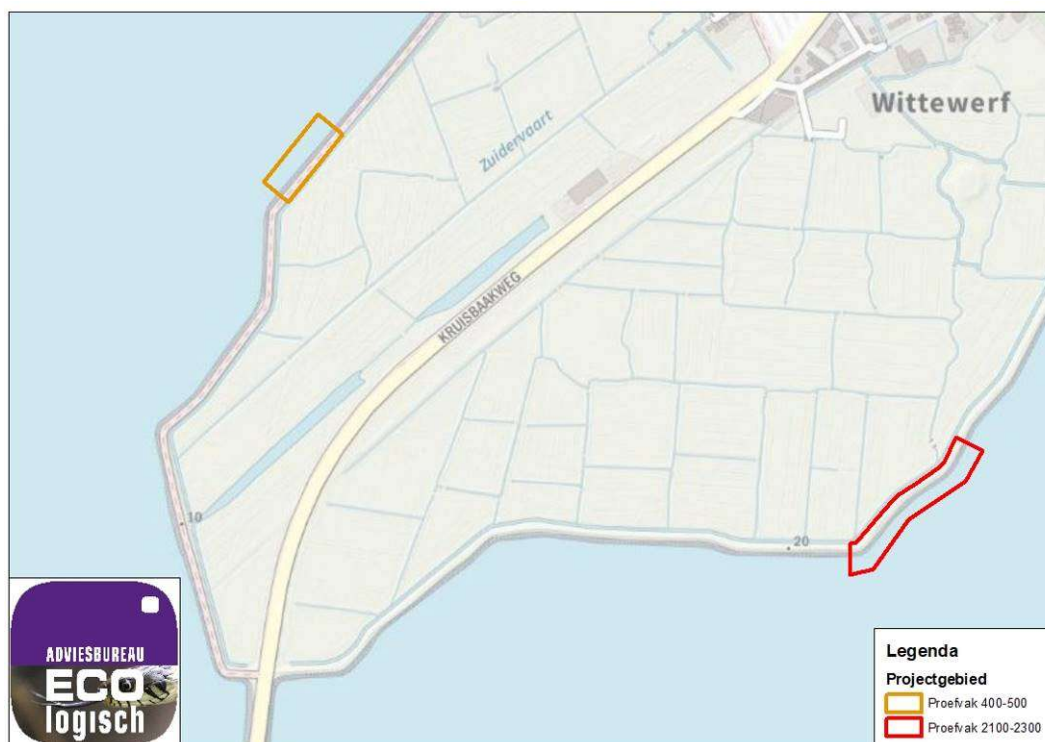
De Zuidkade en Westkade dienen opgehoogd te worden, zodat deze klimaat- en toekomstbestendig zijn voor ten minste 50 jaar. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting als onderdeel van het onderhoud van waterkeringen. De Zuidkade en Westkade beschermen de achtergelegen polders en woonkern van Marken. De proefvakken maken onderdeel uit van de dijkversterking van Marken. Deze werkzaamheden worden derhalve uitgevoerd in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid.

Gelet op het voorgaande ben ik van oordeel dat het belang 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voldoende is om de negatieve effecten op de waterspitsmuis, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

2 PROJECTGEBIED EN ONTWIKKELINGEN

2.1 PROJECTGEBIED

Het projectgebied is gelegen in de provincie Noord-Holland in de gemeente Waterland in de kilometerhokken X: 135 / Y: 495, X: 135 / Y: 496, X: 136 / Y: 495 en X: 136 / Y: 496 (Rijksdriehoekskoördinaten) en betreft de proefvakken op de Zuidkade en de Westkade van de omringdijk van Marken. Afbeeldingen 1 en 2 geven de globale ligging van het projectgebied weer.

Afbeelding 1: Globale begrenzing projectgebied

Afbeelding 2: Globale ligging projectgebied

Het projectgebied betreft twee vakken op de dijk van Marken, gelegen tussen dijkpaal 400-500 (proefvak 1) en tussen dijkpaal 2100-2300 (proefvak 2). Bij het bepalen van de exacte locaties van de proefvakken is rekening gehouden met de bekende locaties van winterverblijfplaatsen van de ringslang. Er bevinden zich geen bekende winterverblijfplaatsen van de ringslang in de proefvakken. De dijk bestaat uit een buitendijk, een kruin, een binnendijk en een teensloot. De buitendijk is bedekt met zetstenen en grotendeels begroeid met grassen en kruiden die tussen de stenen groeien (afbeelding 3). Onderaan de buitendijk bevinden zich stortstenen, waar zich aan de binnenzijde lokaal een rietkraag langs bevindt. De rietkraag groeit tussen de zetsteen uit. Op de kruin van de dijk is een bakstenen voetpad aanwezig. De binnendijk bestaat grotendeels uit een vrij steil talud, dat begroeid is met grassen en kruiden (afbeelding 4). Aan de binnenzijde van de dijk is een teensloot aanwezig. De teensloot scheidt de dijk van de achtergelegen graslanden. De teensloot is niet beschoeid en bevat rietbegroeiing. Binnendijs zijn vochtige graslanden aanwezig. De grassen, kruiden en rietkraag op de dijk worden jaarlijks gemaaid. Bij proefvak 1 is de ruimte tussen de zetstenen vrijwel geheel begroeid met grassen en kruiden. Enkele locaties bevatten kleine openingen tussen de zetstenen. In proefvak 2 zijn de ruimtes tussen de zetstenen gedeeltelijk open na groot onderhoud in 2016. Buiten deze open plekken zijn de ruimtes tussen de stenen wel begroeid met vegetatie.

Afbeelding 3: Buitendijk Westkade

Afbeelding 4: Binnendijk Westkade

2.2 BESCHERMDE SOORTEN

In deze paragraaf worden de aangetroffen functies van beschermde flora en fauna beschreven. In bijlage 1 zijn deze op kaart weergegeven.

De waterspitsmuis is in 2008 tijdens onderzoek van Arcadis¹ naar beschermde grondgebonden zoogdieren in het projectgebied aangetroffen (bijlage 1, afbeelding 1). Tijdens monitoring van de kunstmatige winterverblijfplaatsen heeft RAVON in 2017-2018 de waterspitsmuis vastgesteld, middels een camera in de winterverblijfplaats². Tot slot is de waterspitsmuis in 2021 op de buitendijk waargenomen in het zuidwesten van Marken (NDFF). Uit de in 2021 door Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V. uitgevoerde quickscan blijkt dat de waterspitsmuis op basis van bekende verspreidingsgegevens en het aanwezige habitat op vrijwel de gehele Omringkade van Marken verwacht kan worden. Het projectgebied bevat mogelijk verblijfplaatsen van de waterspitsmuis op locaties waar de dijk toegankelijk is boven de waterzone.

Uit de quickscan³ van Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V. is geconstateerd dat de aanwezigheid van de noordse woelmuis niet uit te sluiten is binnen het projectgebied. De binnendijk en de teensloot bieden potentiële verblijfplaatsen en leefgebied voor de noordse woelmuis. Aangezien er geen werkzaamheden plaatsvinden aan de binnendijk en de teensloot, zullen er geen negatieve effecten plaatsvinden op de noordse woelmuis.

In 2014 is in opdracht van Rijkswaterstaat onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van winterverblijfplaatsen van de ringslang op de Zuidkade en Westkade van Marken⁴. De locaties van de winterverblijfplaatsen staan weergegeven in bijlage 1, afbeelding 2. Op de locaties van de proefvakken zijn geen winterverblijfplaatsen van de ringslang vastgesteld. In 2016-2021 heeft RAVON de populatie van de ringslang die gebruik maakt van de Zuidkade en Westkade als winterverblijfplaats op Marken gemonitord. Op basis van de waarnemingen van 2021⁵ is geconcludeerd dat er een populatie van circa 113 individuen van de ringslang aanwezig is op het schiereiland Marken. Op de locaties van de proefvakken zijn geen individuen aangetroffen direct na het verlaten van de winterverblijfplaats (bijlage 1, afbeelding 2). De ringslang maakt mogelijk incidenteel gebruik van het projectgebied. Binnendijs is geschikter leefgebied en optimaler foerageergebied aanwezig. De dijk wordt voornamelijk gebruikt voor overwintering en paring op de locaties waar deze toegankelijk is.

¹ Graaskamp, E.D., 2008, Muizenonderzoek omringkade Marken, Arcadis Nederland B.V., Hoorn.

² Janssen, I., 2018, Monitoring winterverblijven Ringslang Omringkade Marken 2018, Rapport RAVON, Nijmegen.

³ Andringa, J.I., 2022, Quickscan proefvakken Dijkversterking Marken, Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V., Leimuiden.

⁴ Rijkswaterstaat, 2015, Onderhoud Omringkade Marken: ecologisch werkprotocol ringslangen in rustzones bij overwinteringsverblijven. Rijkswaterstaat West-Nederland Noord.

⁵ Janssen, I., 2021, Monitoring Ringslang Omringkade Marken 2021. Rapport RAVON, Nijmegen.

4 MAATREGELEN

4.1 INLEIDING

Om de gunstige staat van instandhouding van de waterspitsmuis in het projectgebied en de directe omgeving van het projectgebied te kunnen garanderen, zullen er mitigerende maatregelen worden getroffen. Voor de waterspitsmuis zijn de maatregelen gebaseerd op vergelijkbare projecten en *expert judgement*. De te treffen maatregelen zijn in te delen in verschillende fases van de ontwikkeling.

- Tijdens de werkzaamheden;
- In de nieuwe situatie.

4.2 VOORAFGAAND AAN DE INGREEP

Voorafgaand aan de werkzaamheden zullen er maatregelen worden genomen om het doden van individuen van (potentieel) aanwezige soorten te voorkomen. Deze maatregelen worden hier nader toegelicht.

4.2.1 WEGVANGEN VISSEN

Voorafgaand aan het onder water opschonen en ophogen van de buitendijkse bodem en het aanbrengen van verticale drainage vanaf het water (zie paragraaf 2.5, stap 1 t/m 5; afbeelding 9 en 10) zullen de aanwezige vissen, die zich binnen de opsluiting van de barrière bevinden, worden afgevangen middels elektrovisserij. Vissen dienen verplaatst te worden naar geschikt habitat in hetzelfde watersysteem en buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Het afvissen vindt enkel plaats bij temperaturen boven de 0 °C en onder de 25 °C.

4.3 TIJDENS DE INGREEP

De maatregelen tijdens de ingreep hebben met name betrekking op de te hanteren werkwijze en het ongeschikt maken van het projectgebied om het doden van individuen te voorkomen. Hierbij is rekening gehouden met de (potentieel) aanwezige soorten, functies en de minst kwetsbare periode.

4.3.1 LICHTVERSTORING

Lichtuitstraling in de nachtelijke uren in de actieve periode van vleermuizen (april - november) zal worden voorkomen door de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uit te voeren. Indien het niet te voorkomen is om in de schemering of nacht werkzaamheden uit te voeren, zal gebruik worden gemaakt van gebundeld licht dat gericht wordt op de werkzaamheden, waardoor uitstraling naar de zijanten en naar boven zoveel mogelijk wordt voorkomen.

4.3.2 ONGESCHIKT MAKEN BUITENDIJK

Alvorens stap 6 (overslaan van zetsteen / breuksteen & ophoogslag 4) plaatsvindt, waarbij verblijfplaatsen van de waterspitsmuis kunnen worden vernield, wordt in september 2022 de vegetatie op de buitendijk kort afgemaaid binnen het projectgebied. Hierdoor wordt het habitat minder aantrekkelijk voor algemene (vrijgestelde) amfibieën, (algemene) broedvogels, algemene (vrijgestelde) kleine zoogdieren, de ringslang en de waterspitsmuis. De vegetatie zal in één richting worden afgemaaid, waardoor aanwezige fauna voor de werkzaamheden uit kan vluchten.

Hierop volgend worden in september 2022 de potentiële verblijfplaatsen van de waterspitsmuis en overige (vrijgestelde) amfibieën en kleine zoogdieren in de buitendijk ongeschikt gemaakt door deze af te dichten met fijn grind of zand. Hierdoor is de dijk niet langer toegankelijk. Op de locaties waar verblijfplaatsen verwacht kunnen worden, worden de zetstenen zorgvuldig verwijderd en worden de ruimtes geïnspecteerd op aanwezigheid van individuen van de waterspitsmuis en overige (vrijgestelde) amfibieën en kleine zoogdieren, voorafgaand aan het afdichten van de verblijfplaatsen.

4.3.3 OVERIGE ZORGPLICHTMAATREGELEN

Naast de beschermde functies en soorten moet eveneens rekening worden gehouden met overige algemene (vrijgestelde) soorten in verband met de zorgplicht. Tijdens het opschonen en ophogen van de bodem, tijdens het aanbrengen van drainage en bij het overslaan van breuksteen en zetsteen (zie paragraaf 2.5, stap 1 t/m 8) dient in één richting te worden gewerkt waardoor aanwezige fauna voor de werkzaamheden uit kan vluchten.

4.3.4 CALAMITEITEN

Ondanks een goede voorbereiding, inclusief inventarisaties en de genomen mitigerende maatregelen, welke preventief van aard zijn, kan het voorkomen dat individuen of exemplaren van beschermde soorten tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen. Indien dit het geval is, wordt direct contact opgenomen met de begeleidend ecooloog en worden de werkzaamheden gestaakt. De contactgegevens van de begeleidend ecooloog zullen op het werk aanwezig zijn. De aannemer zal de werkzaamheden pas hervatten nadat de noodzakelijke beschermende maatregelen, gebaseerd op het werkprotocol of afkomstig uit een nieuw verleende ontheffing, zijn getroffen.

Dit project wordt ecologisch begeleid door Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V. Dit bureau heeft ruime ervaring op het gebied van amfibieën, reptielen en zoogdieren. De deskundige welke bij dit project is betrokken, is:

Ing. S. van Lieshout
Ecoloog
Tel.: 06-24808027
E-mail: stefan@eco-logisch.com

Door beroepsmatig, meer dan 16 jaar, als ecooloog actief te zijn met het inventariseren en monitoren van onder andere amfibieën, reptielen en zoogdieren, alsmede het uitbrengen van Wet natuurbescherming (voorheen Flora- en faunawet) gerelateerde adviezen en mitigerende maatregelen voor deze soortgroep, is deskundigheid verkregen.

4.4 IN DE NIEUWE SITUATIE

Na het afronden van de werkzaamheden zal de beschikbaarheid van foerageergebied en verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis in de proefvakken vergelijkbaar in oppervlak en kwaliteit zijn met de huidige situatie. Aan de oevers van de teensloot, aan binnenzijde van de dijk worden natuurvriendelijke oevers aangelegd tijdens de aanlegfase van de Dijkversterking Marken.

Mevr. A. Blaauw
Beoordelaar Wet natuurbescherming
Afdeling Vergunning en Handhaving
Team Vergunningen Natuur
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2
2595 AL Den Haag

Uw kenmerk: *****
Ons kenmerk: DGEC2201 & DGEC2203
Datum: 31-3-2022
Projectgebied: Dijkversterking Marken (proefvakken, fase 1)
Onderwerp: Notitie beantwoording vragen en toelichting van project

Geachte mevrouw Blaauw,

Naar aanleiding van de ingediende ontheffingsaanvraag met het kenmerk 5190026380147 en het uitgevoerde vooroverleg op 23-03-2022, is deze notitie opgesteld. Op 16-03-2022 is van u een "Aanvulling aanvraag ontheffing ruimtelijke ingrepen" ontvangen, waarin vragen gesteld worden over de ontheffingsaanvraag.

Inleiding

De dijkversterking van Marken is een langlopend project met meerdere onderscheidende fases. Het project bestaat qua ecologie uit drie fasen.

- Fase 1 (huidige ontheffingsaanvraag 5190026380147) omvat de realisatie van proefvakken aan de buitenzijde van de dijk op twee locaties.
- Fase 2 (latere en separate ontheffingsaanvraag) omvat de algehele dijkversterking van de Westkade en Zuidkade aan de buitenzijde van de dijk.
- Fase 3 (latere en separate ontheffingsaanvraag indien noodzakelijk) omvat de laatste stappen waarbij aan de binnenzijde van de dijk de oude dijk wordt afgegraven en natuurvriendelijke oevers worden aangelegd.

De aangevraagde ontheffing voor de proefvakken is gericht op de uitvoering van fase 1 (2 vakken aan de buitenzijde van de dijk). De ontheffing van fase 2 wordt in april 2022 separaat uitgevraagd. Voor fase 3 worden aanvullende onderzoeken uitgevoerd in 2022 naar de gierzwaluw, huismus, jaarrond beschermde nesten van vogels, noordse woelmuis, rugstreeppad, vleermuizen en de waterspitsmuis aan de binnenzijde, voornamelijk nabij de teensloot, van de dijk.

Vraag:

- U vraagt formeel ontheffing aan voor de periode van 1-7-2022 t/m 30-6-2025, terwijl in het activiteitenplan wordt aangegeven dat de werkzaamheden ca. driekwart jaar in beslag nemen (t/m maart 2023). Kunt u verduidelijken waarom u voor 3 jaar ontheffing aanvraagt? Is er uitloop te verwachten?

Antwoord:

De opties voor de duur van geldigheid van een ontheffing zijn 1 jaar, 3 jaar en langer dan 3 jaar. Voor een werk wat conform planning circa 9 maanden in beslag zal nemen, is de optie van 1 jaar ontheffing relatief krap. Een kleine vertraging door onvoorziene omstandigheden kan al veroorzaken dat de ontheffing verloopt gedurende het werk. Uit het oogpunt van planeringsrisico's is daarom de eerste ontheffingsvariant met een geldigheid van langer dan een jaar gekozen.

Vraag:

- In aanvulling op het voorgaande: de werkzaamheden waarvoor thans ontheffing wordt aangevraagd gelden als een proefproject t.b.v. de algehele versterking van de Omringdijk van Marken die later zijn beslag zal krijgen. Is er bekend wanneer deze werkzaamheden zijn voorzien (> medio 2025)?

Antwoord:

De werkzaamheden voor de algehele dijkversterking van Marken zullen volgens planning aanvangen in maart 2023. Voor deze werkzaamheden volgt binnenkort een nieuwe ontheffingsaanvraag. De ontheffingsaanvragen worden separaat ingediend omdat dit noodzakelijk was om de planning mogelijk te maken.

Vraag:

- U geeft aan dat, omdat het een langlopend project betreft, het niet mogelijk is om buiten de kwetsbare periode van alle soorten te werken. Hoe met het broedseizoen wordt omgegaan wordt door u echter niet beschreven. Er wordt beschreven dat rietkragen in het gebied voorkomen die potentieel geschikt broedhabitat vormen. U wordt dan ook verzocht aan te geven welke maatregelen u wenst te treffen om aantasting van nesten gedurende de broedperiode te voorkomen.

Antwoord:

De locaties van de proefvakken worden periodiek gemaaid om vegetatiestructuren te voorkomen in de broedperiode van vogels (grofweg maart – augustus), de locaties worden gemonitord op de aanwezigheid van broedgevallen. De habitatscans van de uitgevoerde quickscan zijn uitgevoerd voordat de begroeiing in zijn geheel verwijderd was. Aan gezien de dijk de waterveiligheid moet garanderen, wordt opgaande vegetatie niet getolereerd en wordt elk jaar elke vorm van begroeiing en ruigte kort gemaaid. Deze rietkragen zijn dus niet aanwezig in de broedperiode, er is geen sprake van overstaand / overjarig riet. De oevers aan de buitendijk vormen geen geschikt broedbiotoop vanwege de golfslag en ruime spatzone van brekende golven. In het geheel worden broedgevallen niet, of sporadisch, verwacht voor te komen op het buitentalud van de dijk. De te treffen maatregelen zijn grotendeels uit voorzorg en gaan hand in hand met de maatregelen voor het ongeschikt maken van de locaties voor de waterspitsmuis.

Vraag:

- U geeft aan dat aan de binnendijk en teensloot geen werkzaamheden plaatsvinden. Op basis daarvan sluit u negatieve effecten op het (potentieel) voorkomen van de noordse woelmuis uit. Kunt u bevestigen dat deze binnendijkse delen ook niet bereden zullen worden, er geen opslag (depots) worden geplaatst dan wel er geen andere activiteiten plaatsvinden die leefgebied van de soort nadelig zou kunnen beïnvloeden? Zo valt wel te lezen dat door de voorgenomen werkzaamheden ook het profiel van de binnendijk breder en minder steil wordt, er deels vanaf het land zal worden gewerkt alsook dat aan oevers van de teensloot aan de binnenzijde van de dijk natuurvriendelijke oevers worden aangelegd tijdens de aanlegfase. Zeker deze laatste activiteit kan, zolang deze deel uitmaken van uw huidig projectvoornemen, leefgebied van de noordse woelmuis aantasten waarvoor alsnog een ontheffing vereist kan zijn.

Antwoord:

De aanwezigheid van de noordse woelmuis wordt in de periode augustus - oktober in 2022 onderzocht middels een aanvullend onderzoek met inloopvallen. Dit betreft enkel de oeverzone van de teensloot aan de binnenzijde van de dijk. Indien noodzakelijk wordt er voor de soort een activiteitenplan opgesteld en wordt een ontheffing aangevraagd in een later stadium (voor werkzaamheden die na 2025 plaatsvinden). Op de buitenzijde van de Westkade en Zuidkade van de dijk is geen geschikt habitat voor de noordse woelmuis aanwezig.

De werkzaamheden in relatie tot de proefvakken vinden enkel in het buitentalud plaats, hierbij kan worden bevestigd dat er geen ingrepen in geschikt habitat voor deze soort plaatsvinden. Pas in een latere fase (na 2025) worden de proefvakken opgenomen in het totale werk en wordt de oude dijk vergraven en worden er natuurvriendelijke oevers aangelegd.

Vraag:

- In relatie met het voorgaande wordt ook opgemerkt dat vooralsnog de verspreiding van dan wel het uitsluiten van nadelige effecten op bepaalde soorten op Marken, enkel is bepaald op basis van een quickscan. RVO kan daarmee thans, gezien de kleinschaligheid van het proefproject en beperkte impact, akkoord gaan, zij het dat u er bij deze alvast wel op geattendeerd wordt dat voor de toekomstige algehele versterking van de Omringdijk van Marken aanvullend onderzoek wel noodzakelijk wordt geacht. Naast nader onderzoek gericht op het voorkomen van waterspitsmuis en noordse woelmuis, gaat het hierbij ook om de rugstreeppad. Deze laatste soort wordt blijkens recente NDFF gegevens nochtans enkel aan de noordoostzijde van Marken waargenomen (vooralsnog een enkel individu), maar de soort is erg mobiel en de stortstenen oevers kunnen in potentie ook voor deze soort als verblijfplaats van belang zijn. Daarbij is het zo dat waarnemingen van deze soort op Marken niet nieuw zijn en enkel iets van de laatste jaren. In de jaren 80 van de vorige eeuw werd de soort op Marken reeds gemeld (NDFF) en de kans is niet uit te sluiten dat een kleine (relict)populatie resteert. Grootschalige dijkversterking kan zodoende ook voor deze soort in potentie nadelig uitpakken, hetgeen nader onderzoek verlangt.

Antwoord:

De aangevraagde ontheffing voor de proefvakken is voor de uitvoering van fase 1 (2 vakken aan de buitenzijde van de dijk). De ontheffing van fase 2 wordt in april 2022 separaat uitgevraagd. Voor fase 3 worden aanvullende onderzoeken uitgevoerd in 2022 naar de aanwezigheid van beschermde functies van de gierzwaluw, huismus, jaarrond

beschermde nesten van vogels, noordse woelmuis, rugstreeppad, vleermuizen en de waterspitsmuis aan de binnen-zijde van de dijk. Dit is tijdens ons gesprek van 23-03-2022 extra toegelicht. Dit was voor u echter nog onduidelijk tijdens de aanvraag aangezien de overige stukken, behorende bij fase 2 en 3, voor toekomstige aanvragen niet waren bijgevoegd om verwarring te voorkomen. Het voorkomen van de rugstreeppad is ons bekend eveneens het scenario van de aanwezigheid van een relictpopulatie. De bekende locatie van de rugstreeppad in recente waarnemingen is in de plannen voor fase 2 al meegenomen als "potentiële overwinteringslocatie" en het gehele eiland zal in de periode april – juli 2022 worden onderzocht op het voorkomen van de rugstreeppad.

Maatregelen

Vraag:

- In relatie tot de waterspitsmuis geeft u aan dat alvorens stap 6 zoals beschreven in het activiteitenplan wordt uitgevoerd, het projectgebied in september 2022 ongeschikt gemaakt wordt. Worden de werkzaamheden uit de daaraan voorafgaande stappen allemaal vanaf het water uitgevoerd? Daarnaast: hoeveel tijd zit er tussen het maaien en het verder afdichten met als doel het ongeschikt maken als leefgebied (in relatie tot het gunnen van voldoende tijd voor de dieren om uit te wijken naar een alternatief heenkomen)?

Antwoord:

De stappen 1 t/m 5 vinden inderdaad vanaf het water plaats. Het zand wordt hydraulisch en laagje voor laagje opgespoten. De maatregelen worden overigens al ver van te voren getroffen, de proefvakken worden vanaf het voorjaar kort gemaaid en onaantrekkelijk gehouden. De omliggende gebieden zullen geschikter zijn en kunnen dienen als refugium. Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de locaties met een relatief open karakter tussen de stenen gecontroleerd worden door een ter zake kundig ecooloog. Indien noodzakelijk wordt een wachtperiode tussen de laatste ronde van ongeschikt maken gehanteerd van enkele dagen alvorens voordat de locaties afgedicht worden. Hierbij wordt opgemerkt dat grote delen van de proefvakken al reeds tussen de stenen zijn dichtgeslibd en begroeid met mossen en lage vegetatie, waardoor de steenbekleding slechts deels toegankelijk is.

Vraag:

- In aanvulling op het voorgaande wordt opgemerkt dat het erop lijkt dat ook reeds in stap 5 (plaatselijk) boven de waterlijn wordt gewerkt en daarmee in potentie in leefgebied van de waterspitsmuis. Zijn de maatregelen die u in relatie tot stap 6 wenst te treffen, daarmee niet ook al noodzakelijk te treffen voorafgaande aan stap 5?

Antwoord:

Het klopt dat de waterlijn gehaald wordt in deze stap. De onderste zone van het dijktafval biedt echter geen geschikte verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis aangezien hier de golf- en spatzone aanwezig is tussen de stenen. Bij enige wind ontstaat er golfslag op grote wateren, hierdoor is het onderste deel van het talud onderhevig aan waterinvloeden en is daarmee ongeschikt om als verblijfplaats te dienen. We hebben dit in het veld reeds kunnen bevestigen door de spatzone te bekijken bij een windkracht 3. Bij deze windsnelheid slaat er al water over de kreukelberm (buitenste rand stortsteen) heen op de op de wind gelegen locaties. Geschikte locaties voor verblijfplaatsen bevinden zich iets hoger dan dat op het talud. De maatregelen worden overigens al ver van te voren getroffen, de proefvakken worden vanaf het voorjaar kort gemaaid en onaantrekkelijk gehouden. De omliggende gebieden zullen geschikter zijn en kunnen dienen als refugium.

Vraag:

- Indien de verwachting is dat de waterspitsmuis nu reeds verblijfplaatsen kent in de ruimten tussen de zetstenen in het proefgebied, in hoeverre wordt daarmee rekening gehouden met de herinrichting?

Antwoord:

Het gehele eiland Marken, met uitzondering van de bebouwde gebieden, biedt een geschikt leefgebied voor de waterspitsmuis. Er zijn te allen tijde alternatieve leefgebieden en refugia voor de waterspitsmuis aanwezig gedurende de werkzaamheden. In de toekomstige situatie wordt het onderste deel van het buitentalud niet ingewassen met split, waardoor hier weer geschikt leefgebied terugkeert voor de waterspitsmuis. Aan de binnenzijde van de dijk wordt in totaal 1600 meter, verspreid over enkele zones van minimaal 100 meter per locatie, aan natuurvriendelijke oevers aangelegd, waardoor er een extra positieve impuls aan het aanwezige leefgebied van de waterspitsmuis wordt gegeven. Tot slot worden er alternatieve hibernacula voor de ringslang aangelegd in betonbakken in de dijk, dit is een onderdeel van fase 2. Deze alternatieve hibernacula bieden eveneens een geschikte verblijfplaats voor de waterspitsmuis en worden verspreid over het eiland geplaatst.

Vraag:

- In het kader van uw belangenonderbouwing wordt u tevens verzocht een relatie te leggen met het uitgevoerd groot-schalig onderhoud aan de Omringdijk van Marken dat vrij recent (2016) zou hebben plaatsgevonden.

Antwoord:

In 2015 heeft reeds een versterking van enkele zwakke punten in de waterkering van Marken plaatsgevonden. Hierbij zijn met name risicolocaties versterkt en heeft een lichtere, minder ingrijpende vorm van versteviging plaatsgevonden, waarbij de bestaande dijk behouden is. Dit is vooruitlopend op de algehele versterking uitgevoerd omdat de veiligheidseisen van de dijk in het geding kwamen. De versterking in 2015 heeft onder meer plaatsgevonden door het aan de buitenzijde van de dijk handmatig opnemen van zetsteen, het aanvullen van onderaf met steenslag, en het weer herplaatsen van de zetsteen. De zetsteen is tot slot met fijne steenslag ingewassen. Tijdens deze werkzaamheden zijn er eveneens (buiten de locaties van de proefvakken, ruim ten noorden van de Rozenwerf), onder andere winterverblijfputten en breuksteenverblijfplaatsen voor de ringslang aangelegd. De winterverblijfputten zijn door RAVON gemonitord door middel van onder andere een cameraval, tijdens de monitoring is de waterspitsmuis meermaals vastgelegd op deze camera's.

Mocht u naar aanleiding van deze beantwoording van de vragen nog aanvullende vragen hebben, kunt u te allen tijde contact met ons opnemen.

Hoogachtend,

Ing. S. van Lieshout

Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V.

Waaier 72

2451 VW Leimuiden

stefan@eco-logisch.com

tel. 0172 576072

Mevr. A. Blaauw
Beoordelaar Wet natuurbescherming
Afdeling Vergunning en Handhaving
Team Vergunningen Natuur
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2
2595 AL Den Haag

Uw kenmerk: *****
Ons kenmerk: DGEC2201 & DGEC2203
Datum: 21-4-2022
Projectgebied: Dijkversterking Marken (proefvakken, fase 1)
Onderwerp: Notitie aanvulling aanvraag ontheffing ruimtelijke ingrepen d.d. 7-4-2022

Geachte mevrouw Blaauw,

Naar aanleiding van de ingediende ontheffingsaanvraag met het kenmerk 5190026380147 en het uitgevoerde vooroverleg op 23-03-2022, is deze notitie opgesteld. Op 16-03-2022 is van u een "Aanvulling aanvraag ontheffing ruimtelijke ingrepen" ontvangen, waarin vragen gesteld worden over de ontheffingsaanvraag. Op 07-04-2022 zijn wederom vragen gesteld in een "Aanvulling aanvraag ontheffing ruimtelijke ingrepen". De door u gestelde vragen worden onder de inleiding behandeld.

Inleiding

De dijkversterking van Marken is een langlopend project met meerdere onderscheidende fases. Het project bestaat qua ecologie uit drie fasen.

- Fase 1 (huidige ontheffingsaanvraag 5190026380147) omvat de realisatie van proefvakken aan de buitenzijde van de dijk op twee locaties.
- Fase 2 (latere en separate ontheffingsaanvraag, ingediend op 14-04-2022, 5190026657158) omvat de gehele dijkversterking van de Westkade en Zuidkade aan de buitenzijde van de dijk.
- Fase 3 (latere en separate ontheffingsaanvraag indien noodzakelijk) omvat de laatste stappen waarbij aan de binnenzijde van de dijk de oude dijk wordt afgegraven en natuurvriendelijke oevers worden aangelegd.

De aangevraagde ontheffing voor de proefvakken is gericht op de uitvoering van fase 1 (2 vakken aan de buitenzijde van de dijk). De ontheffing van fase 2 is op 14 april 2022 separaat uitgevraagd. Voor fase 3 worden aanvullende onderzoeken uitgevoerd in 2022 naar de gierzwaluw, huismus, jaarrond beschermde nesten van vogels, noordse woelmuis, rugstreeppad, vleermuizen en de waterspitsmuis aan de binnenzijde, voornamelijk nabij de teensloot, van de dijk.

Vraag:

- In het oorspronkelijk bij uw ontheffingsaanvraag gevoegde activiteitenplan wordt aangegeven dat de planning op een zorgvuldige manier rekening houdt met de kwetsbare perioden van de waterspitsmuis door de verblijfplaatsen van de soort buitendijs ongeschikt te maken na de voortplantingsperiode en voorafgaand aan de winterrustperiode. Concreet betekent dit dat conform het activiteitenplan vanaf september 2022 binnen het projectgebied de vegetatie op de buitendijk kort wordt afgemaaid om het gebied voor de soort onaantrekkelijk te maken. Nu valt echter in uw aanvullende notitie te lezen dat deze maatregel kennelijk veel eerder plaatsvindt. Zo stelt u onder meer: *"De maatregelen worden overigens al ver van te voren getroffen, de proefvakken worden vanaf het voorjaar kort gemaaid en onaantrekkelijk gehouden"* en *"De locaties van de proefvakken worden periodiek gemaaid om vegetatiestructuren te voorkomen in de broedperiode van vogels [...]"* Aangezien de dijk de waterveiligheid moet garanderen, wordt opgaande vegetatie niet getolereerd en wordt elk jaar elke vorm van begroeiing en ruigte kort gemaaid [...] De te treffen maatregelen zijn grotendeels uit voorzorg en gaan hand in hand met de maatregelen voor het ongeschikt maken van de locaties voor de waterspitsmuis".

Uit het voorgaande wordt afgeleid dat het maaien van vegetatie wel degelijk

in de kwetsbare periode van de waterspitsmuis plaatsvindt/kan plaatsvinden en wordt ook afgevraagd wat dan de toegevoegde waarde is van het eerder geopperde maaien in september zoals u nu als mitigerende maatregel voor de waterspitsmuis opvoert. Bovenal, indien niet te classificeren als regulier, bestendig beheer, kan van deze maaierwerkzaamheden ook een overtreding uitgaan i.r.t. de waterspitsmuis waarvoor mogelijk een ontheffing van de Wnb zou moeten gelden.

o Ik maak u er ook op attent dat u formeel ontheffing aanvraagt vanaf 1 juli 2022.

o Ik verzoek u ten aanzien van voorgaande een aanvullende reactie te verstrekken en eenduidig aan te geven hoe u met het voorkomen van de waterspitsmuis rekening wenst te houden.

Antwoord: Er is een belangrijk gegeven dat hier het verschil maakt. De potentiële verblijfplaatsen (die überhaupt onzeker zijn voor te komen binnen de proefvakken en indien aanwezig in lage dichtheden verwacht worden voor te komen) bevinden zich in de laag tussen het zetsteen en de grond op locaties waar hier zich ruimtes bevinden. Een aanzienlijk deel van de zones is overigens dichtgegroeid waardoor verblijfslocaties ontbreken. De vegetatie die gemaaid wordt bevindt zich boven deze steenlaag. Het maaien van de vegetatie moet gezien worden als een motivatie om de nabij gelegen zones die niet gemaaid zijn te betrekken als verblijfplaats (lees: voortplantingsplaats), de verblijfplaats wordt niet fysiek ongeschikt gemaakt, er worden geen dieren gedood of verblijfplaatsen vernietigd, deze bevinden zich onder de stevige zetsteenlaag. Er wordt een verschil tussen de proefvakken en nabijgelegen zones gecreëerd qua begroeiing boven de steenlaag. Wellicht moeten we de maaierwerkzaamheden niet onder "ongeschikt maken" benoemen, maar als indien gewenst kunnen we dit nog aanpassen. De beantwoording van deze vragen zorgt echter al voor verduidelijking.

Het daadwerkelijke ongeschikt maken -na de voortplantingsperiode en voorafgaand aan de winterrustperiode- vindt pas plaats op het moment dat men in uitvoering gaat, vanaf september 2022, Het daadwerkelijk ongeschikt maken betreft een inspectie (zaklamp, endoscoop) en optillen van de stenen op de locaties waar mogelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn. Er vindt regulier beheer en onderhoud plaats waarbij de buitendijk minimaal 1 keer per jaar wordt gemaaid, het beheer en onderhoud vindt tijdens de werkzaamheden gewoon plaats als eis van de aanbesteding.

De werkzaamheden zullen waarschijnlijk worden uitgesteld en pas vanaf september aanvangen, waardoor het eerder maaien van de proefvakken echter niet langer noodzakelijk is. Hierdoor is het risico op broedvogels nihil en wordt buiten de voorgeschreven periode gewerkt.

Vraag: Als reactie op de oorspronkelijke vraag van RVO in hoeverre rekening gehouden wordt met de waterspitsmuis in het kader van de herinrichting van het (huidig) plangebied (gezien de aanwezigheid van verblijfplaatsen in de ruimten tussen de zetstenen), geeft u aan dat in de toekomstige situatie het onderste deel van het buitentalud niet ingewassen wordt met split, waardoor hier weer geschikt leefgebied terugkeert voor de waterspitsmuis. Daarnaast gaat u in op de overige delen van de dijk waar nog werkzaamheden (met (mogelijk) separate ontheffing) dienen plaats te vinden waarmee ook ten aanzien van de waterspitsmuis een toekomstige impuls gegeven wordt (aanleg natuurvriendelijke oever en aanleg kunstmatige hibernacula ringslang). Tot slot meldt u de potenties van het aanliggend binnendijkse gebied van Marken zelf als alternatief leefgebied voor de soort. U komt door dit alles tot de slotsom dat de effecten waarvoor u thans ontheffing aanvraagt tijdelijk van aard zijn en dat na het afronden van de werkzaamheden de beschikbaarheid van foerageergebied en verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis in de proefvakken vergelijkbaar in oppervlak en kwaliteit zal zijn met de huidige situatie.

Op basis van deze aanvullende reactie roept dit echter bij RVO de vraag op in hoeverre de buitendijkse kadedelen gelegen binnen de beide proefvlakken (want daar gaat de huidige ontheffingsaanvraag over) überhaupt na afronding nog geschikte verblijfsmogelijkheden voor de waterspitsmuis zullen gaan vormen en de onderhavige kadedelen als zodanig niet als leefgebied verloren zullen gaan? Immers, u bent voornemens enkel het onderste deel van het buitentalud niet in te wassen met split, terwijl u eerder aangaf dat de onderste zone van het dijktaalud geen geschikte verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis biedt aangezien hier de golf- en spatzone aanwezig is tussen de stenen. Dat zal naar wordt aangenomen in de toekomstige situatie niet anders zijn. Ook zijn er in de onderhavige delen van de beide proefvlakken geen kunstmatige hibernacula voor de ringslang voorzien die ook als verblijfplaats voor de waterspitsmuis kunnen fungeren.

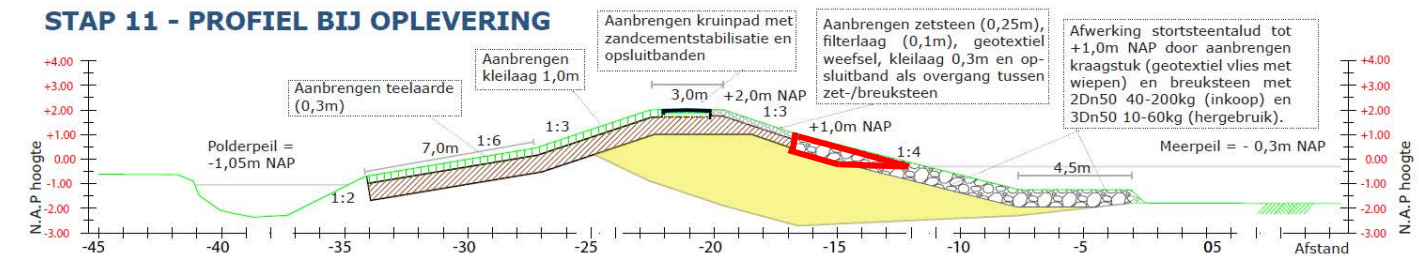
Vooralsnog wordt de Omringdijk als wezenlijk onderdeel van het leefgebied van de waterspitsmuis beschouwd (de bekende waarnemingen van de soort op Marken zijn ook enkel van de dijk afkomstig) en er dient naar mening van

RVO dan ook voor te worden zorggedragen dat dit ook naar de toekomst toe in stand gehouden kan worden. Dit geldt ook voor de proefvlakken (die nu op hun eigen merites worden beoordeeld).

o U wordt dan ook verzocht aanvullend te onderbouwen in hoeverre u met de inrichting van de beide buitendijkse gelegen proefvlakken rekening houdt met waarborging van verblijfsmogelijkheden voor de waterspitsmuis.

Antwoord:

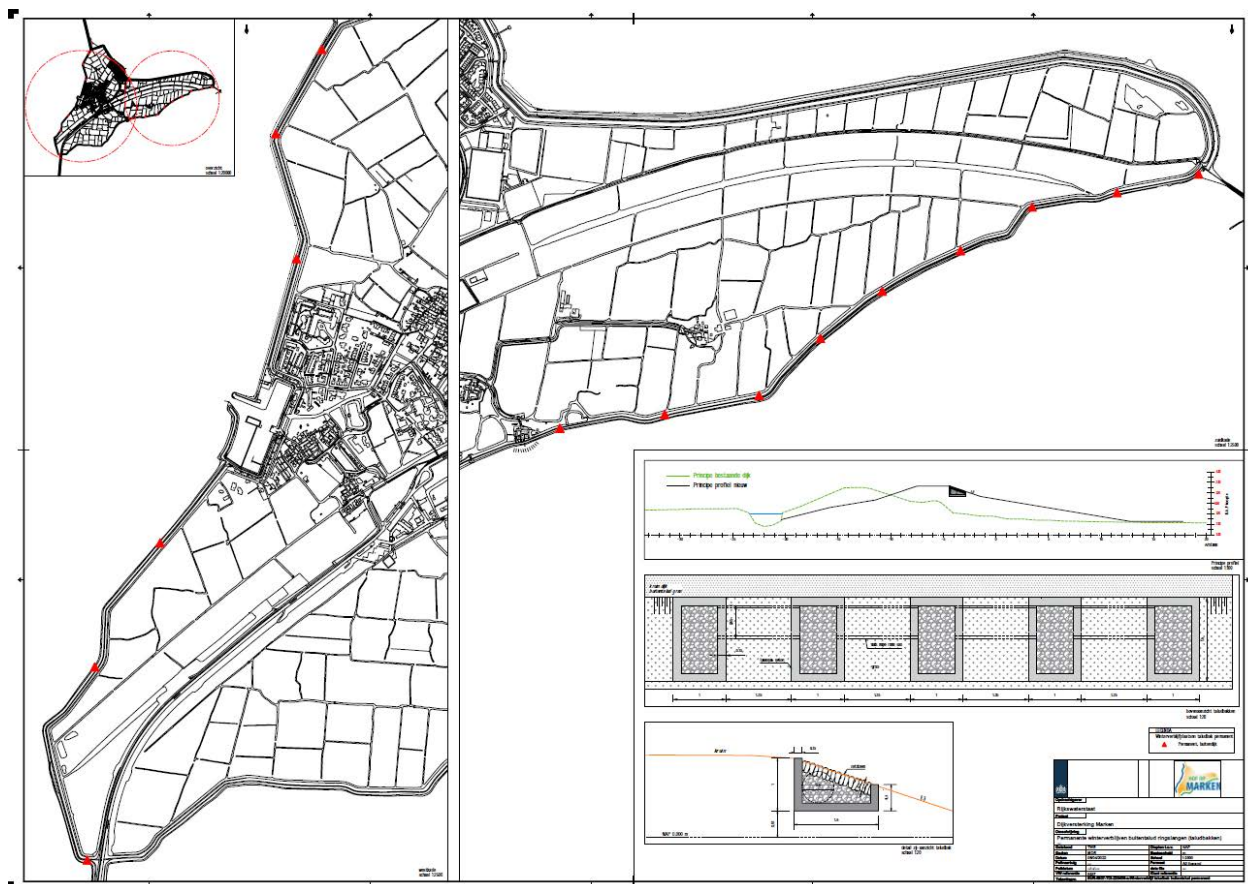
Op de onderstaande afbeelding 1 is een profiel aangegeven welke zone boven water gelegen is in het profiel bij oplevering. Het meerpeil = -0,3m NAP, de rand van de zetsteen / stortsteen bevindt zich op een hoogte van +1,0 NAP. Dit betekent dat er een hoogteverschil tussen meerpeil en bovenkant stortsteenlaag bestaat van 1,3 meter. De lengte waarover dit hoogteverschil plaatsvindt betreft circa 5 meter, waarin een golfslag zijn energie verliest. Vanwege de afmetingen van de gehele zone wordt de bovenste zone van het stortsteentalud geacht droog te blijven en potentieel geschikte verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis te bieden. Stortstenen oever bieden een geschikt foerageergebied voor de waterspitsmuis, zelfs als er geen goed ontwikkelde vegetatie aanwezig is op de oever. In de stortstenen oever zijn vlokreeften (*Gammarus*) te vinden en zullen eveneens diverse insectenlarven aanwezig zijn. De waterspitsmuis jaagt voor een deel in het water en zal hierbij vis en waterslakken kunnen vangen tussen de dekking van de stortstenen. In het geval van een verblijfplaats in een holte (zoals onder het stortsteen) zal de waterspitsmuis zelf bekleding aanbrengen in het geval van voortplanting. Een nestje wordt gebruikelijk gemaakt van mossen, bladeren, gras of wat er beschikbaar is op de locatie. Onder invloed van successie zal het habitat op de dijk weer gevarieerder worden in de toekomst. De waterspitsmuis maakt gebruik van een diversiteit aan verblijfplaatsen en habitats en past zich hierbij aan naar de situatie. Doordat de soort solitair leeft en over het algemeen in lage dichtheden voorkomt, wordt de aanwezigheid van deze potentiële verblijfszone rond de gehele West- en Zuidkade, tezamen met de hoeveelheid geschikt habitat op geheel Marken en direct naast de gebieden, voldoende geacht om de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie te waarborgen.

Afbeelding 1: Opleveringsprofiel met zone boven water

In de volgende afbeelding 2 zijn met rode driehoeken, de toekomstige kunstmatige hibernacula voor de ringslang weergegeven. Het ontwerp voorziet in de permanente situatie in 5 betonbakken per locatie, op 15 locaties, gevuld met bijvoorbeeld stortsteen, zetsteen, puin en takken. Deze bakken vormen geschikte alternatieve verblijfplaatsen voor de waterspitsmuis en zullen in het buitentalud, in de zetsteenzone worden aangebracht. De dimensies en het ontwerp zijn eveneens op tekening weergegeven. Bij Proefvak 1 op de Westkade worden deze op enige afstand aan weerszijden aangelegd en vormen een toevoeging op het toekomstige habitat van de waterspitsmuis in de gehele omringdijk van Marken. In eerste instantie zullen eventueel aanwezige individuen van de waterspitsmuis binnen de proefvakken naar zones buiten de proefvakken migreren vanwege de werkzaamheden en genomen maatregelen. In het project van de totale dijkversterking kunnen zij vervolgens op de alternatieve tijdelijke en permanente locaties een onderkomen vinden, in het toekomstige dijkprofiel een onderkomen vinden, in de natuurvriendelijke oevers een onderkomen vinden en elders op Marken, een waterrijke polder.

Deze tekening behoort toe aan de aanvraag voor een ontheffing van fase 2 onder het kenmerk 5190026657158. Het activiteitenplan en het compensatieplan van deze ontheffingsaanvraag heeft ook betrekking op de door u gestelde vragen en zal ik bijvoegen bij de digitale post.

Afbeelding 2: Alternatieve ringslang hibernacula en potentiële waterspitsmuis verblijfslocaties in permanente situatie

Mocht u naar aanleiding van deze beantwoording van de vragen nog aanvullende vragen hebben, kunt u te allen tijde contact met ons opnemen.

Hoogachtend,

Ing. S. van Lieshout

Adviesbureau E.C.O. Logisch B.V.

Waaier 72

2451 VW Leimuiden

stefan@eco-logisch.com

tel. 0172 576072